

Docentenhandleiding voor *The Recorder From Zero, Deel I*

The Recorder From Zero is ontwikkeld om gebruikt te worden door een of meer beginners op de sopraanblokfluit met een docent die de nieuwe onderwerpen uitlegt en de onderste notenbalk van de duetten op alt- (soms sopraan- of tenor-) blokfluit meespeelt. De invoering van het noten lezen wordt gedomineerd gedaan omdat *The Recorder from Zero* zich aan de volgende strategie houdt:

- 1) Geleidelijke invoering van nieuwe noten;
- 2) Begin met langere notenwaarden en/of een langzaam tempo;
- 3) In het begin alleen kleine melodische stappen;
- 4) Gebruik duetten zodat de leerling en de docent samen muziek maken, zelfs bij de eenvoudigste oefeningen;
- 5) Introduceer zo snel mogelijk goede muziek waarbij een beperkt aantal noten wordt gebruikt;
- 6) Voeg geleidelijk complexere ritmes en intervallen en nieuwe noten toe.

Voor echte beginners kan er een les per week worden behandeld. Voor beginners met enige muzikale achtergrond kan de snelheid natuurlijk worden opgevoerd.

Het boek heeft ook een Ear Training Supplement voor gehoortraining, dat op elke les is afgestemd. De docent kan de stukjes van twee maten voorspelen, gebruikmakend van een beperkt aantal noten in verschillende patronen, die de leerling kan naspelen. De leerling ziet alleen de eerste noot samen met het ritmische skelet boven de notenbalk. Door de procedure om te draaien, waarbij de leerling het eerst speelt, maakt deze kennis met een beginstadium van improvisatie.

Afgezien van de eerste vier inleidende lessen is bijna al het materiaal gebaseerd op originele bronnen uit Middeleeuwen en Renaissance om een zo goed mogelijke inleiding te geven in vroege westerse muziek. Dit wordt in deel II voortgezet met ritmisch complexere stukken. Wanneer voor de melodieën gebruik is

gemaakt van oorspronkelijk vierstemmige dansmuziek, dan zijn deze voor instructie-doeleinden teruggebracht tot tweestemmige stukken. Deze stukken worden aangeduid met 'Arr. CPF'. Alle andere duetten in het boek zijn origineel tweestemmige stukjes.

Het materiaal in *The Recorder from Zero* is met succes gebruikt door kinderen van 6 jaar, maar ook door volwassenen. Als het boek klassikaal wordt gebruikt, dan wordt aanbevolen om alle leerlingen dezelfde soort sopraanblokfluit te laten gebruiken om het risico van intonatieproblemen te verminderen.

Indien mogelijk is het raadzaam om een niet te dure blokfluit met wijde boring te laten aanschaffen, zoals bijvoorbeeld *Adriana's Droomfluit*, geproduceerd door Mollenhauer. Andere blokfluiten met wijde boring zijn de *Aesthé renaissance blokfluit*, de *Kobliczek Praetorius sopraan*, de *Kynsecker sopraan* van Mollenhauer of Moeck, of de *renaissance sopraan* uit de Moeck consortserie.

Ook zijn er goede plastic sopraanblokfluiten te koop van Angel, Aulos, Dolmetsch, Yamaha en ZenOn. De blokfluit die gekozen wordt moet gemaakt zijn voor de *Engelse* of *Barokke* grepen en niet voor de Duitse. De docent moet op een altblokfluit spelen die in toonkwaliteit vergelijkbaar is met de sopraan waarop de leerling speelt. Achter in dit boek is een *grepentabel* opgenomen voor de noten die in de lessen worden geïntroduceerd. Voor de grepen geldt: 0=linker duim, 1=linker wijsvinger, 2=linker middelvinger, 3=linker ringvinger, 4=rechter wijsvinger, 5=rechter middelvinger, 6=rechter ringvinger, 7=rechter pink en H=half gaatje.

Voor volwassenen die iets meer willen betalen en degenen die over advies en hulp van een ervaren docent beschikken, zijn er van individuele blokfluitbouwers vele uitstekende fluiten te koop van bijvoorbeeld het renaissance- en *Ganassi*-type.

Je vindt er veel genoemd op *The Recorder Home Page*:
<http://classicalmus.hispeed.com/nickl/recorder.html> Deze website is de meest uitgebreide toegang tot de beschikbare literatuur, iconografie, discografie en researchlinks voor de blokfluit op het internet.

Een buitengewoon waardevolle bron voor docenten is deel I van *The Modern Recorder Player* door Walter van Hauwe. Dit boek om-

vat de basis van hoe je een blokfluit vasthoudt, houding, ademhaling, aanblazen, grepen en tongslag en is rijkelijk voorzien van illustraties en uitleg.

Vertalingen van deze handleiding zullen, zodra zij beschikbaar zijn op de website <http://www.buyrecorders.com> worden geplaatst, zodat docenten en leerlingen die het Engels niet machtig zijn ook gebruik kunnen maken van *The Recorder From Zero*.

Deel I

Les 1

1. Notenkalk, G-sleutel, 4-kwartsmaat, hele noot, halve noot, tongslag met gebruik van de lettergreep 'DA'. In gedachten tellen terwijl met een voet het ritme wordt getikt. Nieuwe noot: b met greep 01 (gebruik hiervoor linkerduim en -wijsvinger terwijl de rechter duim de onderste helft van de blokfluit ondersteunt). Nieuwe noot: a met greep 012. De leerling moet oefenen om de mond en kaak ontspannen te houden zodat het aanblazen kan geschieden door rustige ademstootjes vanuit de wangen. Het op een ontspannen manier aanblazen kan zelfs zonder blokfluit worden geoefend door gewoon de lippen losjes op elkaar te houden tijdens het blazen.
2. Ontspannen ademhaling tussen frasen. De docent kan aanbevelen ademhalingstekens in het boek van de leerling aangeven. Bedek de gaatjes met de kussentjes van de vingers en niet met de vingertoppen.
3. Kijk vooruit tijdens het spelen van een rustig ritme. Nieuwe noot: g met greep 0123.
5. Introductie van kwartnoten. De melodie is een stapsgewijze beweging tussen de noten b, a en g.

Les 2

7. Introductie van het interval b/g, maar alleen met gebruik van hele noten.
8. Melodische sprong b/g met hele en halve noten.
10. Melodische sprong b/g met kwartnoten.

Les 3

13. Nieuwe noot: d met greep --2 (Engelse greep) of helemaal zonder vingers, of ---3 (Renaissance greep). Nieuwe noot: c met greep 0-2. Herhaalde noten en stapsgewijze beweging alleen met gebruik van d en c.
14. Stapsgewijze beweging met g, a, b, c en d in halve noten. Let erop dat de leerling de vingers 1 en 2 tegelijk wisselt bij het bewegen van b naar c of van c naar b. Een gangbare fout is dat de vingers 1 en 2 een ogenblik tegelijkertijd omlaag zijn, waardoor er een kortstondige a klinkt.
15. Gebruik van alle vijf de noten in kwartnoten en halve noten, maar alleen in stapsgewijze beweging.
17. Melodische intervalsprongen van een terts voor b/d en a/c in halve noten.
18. Melodische intervalsprongen van een kwart en een kwint in halve noten, alleen met gebruik van g, a, b, c en d.

Les 4

19. C = vierkwartsmaat = 4/4. Melodische intervalsprongen van kwarten en kwinten in kwartnoten en halve noten.

21. Introductie van achtste noten. Herhaling van achtste noten in een maat met stapsgewijze intervallen naar een nieuwe maat.
22. Achtste noten, met stapsgewijze intervalwisselingen in kwarten.
23. Achtste noten, met stapsgewijze intervalwisselingen in achtsten.

Les 5

25. Herhalingstekens. Spelen van een suite bestaande uit verschillende dansen.
30. Ritme van een gepunteerde kwartnoot gevolgd door een achtste noot.

Les 6

31. 3/4 maat (drie tikken in een maat, ritme tikken door voet twee tellen neer en een tel omhoog).
33. Uitvoering van een Franse dans als een canon, waarbij de docent een maat later inzet dan de leerling. De asterisk geeft aan waar de tweede speler begint.
35. D.C. al Fine = Da Capo al Fine = Herhaling vanaf het begin tot aan het Fine-teken.
36. Legatoboogjes. De tweede noot onder het boogje wordt niet opnieuw aangezet.

Les 7

38. Nieuwe noot: lage fis met greep 0123-56 of 0123-56H (Engelse greep) of 0123-567 (Renaissance greep). Toonsoort met een kruis.
39. Herhalingstekens met eerste en tweede einde.

Les 8

41. Samengesteld binaire maat (6/8 maat): gepunteerde achtste noot gevolgd door een zestiende noot. De pijlen onder de eerste twee maten geven de slag aan: voet twee tellen neer en een tel omhoog.
42. Een achtste noot als opmaat in samengesteld binaire maat (6/8 maat).
43. Samengesteld binaire maat (6/4 maat); ritme van een gepunteerde kwartnoot gevolgd door een achtste noot in 6/4 maat.
44. Nieuwe noot: cis met als greep -12 (Engelse greep) of 0 (Renaissance greep).

Les 9

45. 2/2 maat of *alla breve*; achtste noten in 2/2 maat.
47. Ritme van een gepunteerde kwartnoot gevolgd door een achtste noot. Merk op dat het tweede viertal maten op elke notenbalk een versierde versie is van het eerste viertal maten.

Les 10

48. Nieuwe noot: lage e met greep 012345. Achtste noot als opmaat in 3/4 maat.
51. Twee achtste noten in 6/4 maat.

Les 11

52. Nieuwe noot: lage d met greep 0123456. Begeleiding door een bourdon (doedelzak). Laat, als er meerdere leerlingen zijn, een aantal een g spelen als toegevoegde bourdon.
55. Ritme van een gepunteerde kwartnoot gevolgd door twee zestiende noten in 2/2 maat.

Les 12

57. Een kwartnoot als opmaat in 2/2 maat.
58. Kort-lang ritme in 6/8 maat.
60. Kort-kort-lang ritme in 3/4 maat.
61. Nieuwe noot: lage f met greep 01234-67 (Engelse greep) of 01234-6 (Renaissance greep).

Les 13

64. Nieuwe noot: lage c met greep 01234567. De tweede speler begint nadat de eerste speler twee maten heeft gespeeld. Het stuk wordt een aantal keer gespeeld en eindigt voor beide spelers op de fermate.
66. Kan als een canon worden gespeeld met maximaal vier spelers.

69. 1/2 maat.

71. Duet voor twee sopraanblokfluiten. De leerling kan bij de herhaling het onderste stuk spelen.

72. Als bij 71.

Les 14

0. Ionische en Dorische modus.

73. 9/2 maat. Achtste noot als opmaat in 9/2 maat. Speler(s) nr(s). 2 (en 3) komt(komen) erbij bij de asterisk, met de opmaat.

74. Als bij 71.

Les 15

0. Les 15 omvat eenstemmige modale muziek in getransponeerd Ionisch en Dorisch.

80. Een stuk met 6/4 en 9/4 maat.

81. Twee achtste noten als opmaat in 6/8 maat.

Les 16

82. 21/8 maat.

83. Twee zestiende noten in 6/8 maat op een beklemtoond maatdeel.

84. Notengroepen van twee zestiende en vier zestiende noten in 6/8 maat, zowel op een beklemtoond als onbeklemtoond maatdeel.

Les 17

86. Renaissance tongslagen in groepen van twee. Begin met "Du-De" en ga verder met "Da-Ra". Gestreepte boogjes geven de groepen aan. Deze boogjes staan niet in de originele muziek. Ze staan er uitsluitend bij om de leerling eraan te herinneren Renaissance tongaanzet-lettergrepen te gebruiken.

90. Renaissance tongaanzet voor een gepuncteerde kwartnoot gevolgd door een achtste noot.

Les 18

92. Gepuncteerde halve noot in 6/4 maat = halve noot in 2/2 maat. De slag van de maat (tactus) blijft constant maar het ritme van de voet verandert van een regelmatig neer / op naar twee tellen neer / een tel op. Gebruik de pijlen bij de muziek als richtlijn.

93. Als bij 92, maar de slagverandering vindt plaats in het einde van de tweede herhaling van het *Ronde* en is een opmaat van de *Hoboekentanz*. Gebruik de pijlen bij de muziek als richtlijn.

Les 19

0. Phrygische modus als tegenstelling van de Dorische modus.

94. Nieuwe noot: hoge e met greep H12345.

96. Triolen van zestiende noten in 6/8 maat.

Les 20

0. In alle stukken een herhaling van de noten en begrippen uit de lessen 14-19.

Deel II

- Les 21** In alle stukken een herhaling van de noten en begrippen uit Deel I.
- Les 22** Aeolische modus. Nieuwe noten: lage gis met greep 012-456 en hoge f met greep H1234-6 (Engelse greep) of H1234-H (Renaissance greep).
- Les 23** Lydische modus; tritonus; tijdelijke voortekens; transpositie. Nieuwe noot: bes met greep 01-34 of 01-3-56.
- Les 24** Triolen met achtste noten in 1/2 maat en 2/2 maat. Zestiende noten in 2/2 maat.
- Les 25** Zestiende noten in 6/8 maat; triolen met zestiende noten in 6/8 maat; Mixolydische modus; getransponeerde Dorische modus; getransponeerde Aeolische modus.
- Les 26** Syncopering; spelen zonder maatstrepen in 2/2 maat.
- Les 27** Dubbele syncopering; cadensen; musica ficta.
- Les 28** Hemiolen.
- Les 29** Zes-in-een ritme; weke hemiolen.
- Les 30** Terugblik.
- Les 31** 6/4 maat naast 3/2 maat; twee hemiolen na elkaar.
- Les 32** Nieuwe noot: hoge f met greep H1234-6 (Engelse greep) of H1234-H (Renaissance greep); twee opeenvolgende syncoperingen; nogmaals 2/2 maat zonder maatstrepen.
- Les 33** Terugblik.
- Les 34** Ternaire maat op basis van kwarten (6/4 maat) zonder maatstrepen; hele en halve rusten.
- Les 35** Syncopering als metrisch verschoven puls.
- Les 36** 2/1 maat; het improviseren van diminuties in een *Pavane*. Nieuwe noot: hoge fis met greep H123-5 (Engelse greep) of H123-5H (Renaissance greep). Nieuwe noten: hoge g met greep H123, hoge a met greep H12.
- Les 37** Nieuwe noten: hoge es met greep --23456, hoge bes met greep H12-456.
- Les 38** Majeur toonladders en drieklanken: luisteren naar toonhoogteverschillen om zuiver te spelen met 'normale' en 'aangepaste' grepen. Nieuwe noot: dis met greep --23456.
- Les 39** Herhaling van alle voorgaande noten en begrippen in een uitgebreid stuk.
- Les 40** Het gebruiken van de liedteksten bij het bepalen van de articulatie, frasering en stijl in Sweelincks tweestemmige chanson "*Voici du Gai Printemps*".